

פרשת שופטים

בניית חברה של צדק מתחילה בכל אחד מאיתנו

פתיחה

עיקר הפרשה עוסק בבנייה נכונה של הנהגת החברה, שופטים ושוטרים, נביא ומלך, בניית הראש המנהיג את החברה בה אנו חיים. הפרשה מדברת על המינויים שצריך לעשות עבור כלל ישראל, להנהיג העם - צריך מלך, צריך שופט, צריך דיין, צריך נביא. למעשה, כל עניני הנהגה של העם מתחילים בפרשה הזאת. כאן באה התורה ללמד אותנו על בניית חברה של צדק. לא צדק ארצי המוכר לנו, אלא צדק אלוקי, צדק המחובר ומושתת על חוקי הבריאה עצמה.

האריז"ל אומר שהעולם הוא אדם גדול והאדם הוא עולם קטן. זה מכיל את זה וזה נמצא בתוך זה. כאשר אנו נגשים ללימוד הפרשה, חייבים להבין שלא מדובר רק על החברה ככלל, אלא מדובר גם על הנהגה הפנימית של כל אחד מאיתנו. כל אדם מכיל בתוכו חברה שלמה וחובתו ללמוד כיצד להנהיג אותה בצורה בריאה ונכונה המשרתת את תכלית הבריאה. האדם עצמו הוא השופט, הוא השוטר, הוא המלך, הוא אפילו הנביא של עצמו, קיימים בו כל הכוחות הללו, ועליו להנהיג את כל ענייניו בהם על פי דרכה של תורה.

מינויים טובים

הרב שיינברגר שליט"א אומר, הפרשה מורה לנו שצריך למנות שופטי צדק והמינוי צריך להיות כזה שהם ידעו היטב שהם צריכים להיות שופטי צדק. במציאות המוכרת לנו, מינויים הם בדרך"כ תוצאה של מהלכים אינטרסנטים. אנשים מגיעים למינויים מתוך רצונות אישיים לכבוד, מעמד וכסף. אנשים עושים מינויים לחברים שלהם שלא לפי הכישורים ולא לפי המידות הטובות של אותו אדם.

התורה אומרת שהשופט צריך להיות בעל מידות טובות יותר מכל אדם אחר בחברה. כדי שכאשר ישב לשפוט בדיון, לא יפעל מתוך מניע אישי, נקמה, שנאה, או חוסר נשיאת חן. על מנת לא ללכת וליפול בדברים האלה, צריך להיות אדם אמיתי שיכול להתעלם מכל רגשותיו האישיים ולדון את המשפט כפי שצריך לדון אותו, על פי דרכה של תורה. חשוב למנות את אלה שמובטח שישפטו "מִשְׁפָּט-צֶדֶק", כי כאשר יש שופטי צדק כל המציאות מסתדרת בהתאם. לכן כתוב, "שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים, תִּתֶּן-לָךְ", זאת אומרת, אתה תמנה. הדגש הוא שעל פי דרך המינוי שלך, כך יהיה טבעם של השופטים. הרבה תלוי במינוי, אם המינוי הוא לפי המידה הראויה של הדרך שבה צריכים להיות שופטים או ח"ו לפי שיקולים ומניעים אחרים. הרב שיינברגר שליט"א מדגיש, השיפוט השכלי של האדם הפרטי הולך לפי השופטים. אם הם הגונים, העם חושב בצורה נכונה. כתוב, שהכל הולך אחר הראש. כיון שראש העם יש לו איזו מחשבה מסוימת, המחשבה שלו משפיעה על כל העם. כשיש יראה בהנהגה, אף אחד לו פועל בקלות ראש בעם. לכן ענין המינויים כל כך עקרוני וחשוב.

פני הדור

אנחנו חיים בדור מאוד מיוחד, כידוע, הדור נקרא "עקבתא דמשיחא", הדור האחרון. בכתובים נאמר על הדור האחרון, "פני הדור כפני הכלב" (מסכת סוטה). מה זה כפני הכלב? יש משל של ה'מגיד מדובנה' על הכלב שבא בתלונה לאריה ואמר לו, תראה, שנינו חיות טמאות, אז למה אותך כל כך מחבבים, תמיד שמים את הציור שלך על ארון הקודש וזה כבוד גדול. לעומת זאת, אחד שרוצה לבזות את השני קורא לו כלב. אז האריה אמר לו, כל הענין הוא מפני שאני לא עושה אפליה, אצלי אין משוא פנים, אני רואה בן אדם, אם אני רעב אני טורף אותו. אתה, על כולם אתה נובח ומתנפל, אבל מישהו יזרוק לך איזה עצם, מיד אתה מקשקש בזנב. זה פני הדור כפני הכלב. רב השופטים, שופטים את כולם עם כל האכזריות אבל, נותנים להם קצת שוחד, כל התמונה משתנה.

גם בהנהגה הפנימית שלנו, אנו צריכים להיזהר מתופעת 'פני הכלב'. הכלב זה הרצון לקבל שלנו שנובח 'הב, הב', 'תביא לי, תביא לי', מטה את המשפט הפנימי לרעה, גורם למשוא פנים, נותן לנו שוחד פנימי ומעוור את עינינו עד לסילוף מוחלט של הצדק האמיתי שצריך לצאת לאור, "כִּי הַשְׁחָד יַעוֹר עֵינֵי חֲכָמִים,

פרשת שופטים

ויסלף דברי צדיקים".

צדיק וצדקה

העולם הגשמי הגלוי לנו, מתנהל על פי החוקים הרוחניים של העולמות העליונים. המושג צדק נמצא גם בתחתונים וגם בעליונים. אם אנו רוצים לעורר צדק בעולם, אנו חייבים ללמוד את דרך בניין הצדק בעולמות העליונים.

כתוב בפרשה, "וְצִדְקַת יְהוָה לֵךְ--לְמַעַן יֶאֱרִיכוּ יָמֶיךָ". העולם עומד על המשפט והצדק. אם אתה רוצה חיים ארוכים וטובים, אתה צריך להשיג את מידת הצדק. בעולמות העליונים המושג צדק הוא מידת הדין. מידת הדין ישרה כמו פלס, לא זזה ימינה או שמאלה. זאת המהות של משפט צדק, מה שכתוב בפרשה, "על-פי התורה אשר יורוך, ועל-המשפט אשר יאמרו לך-תעשה: לא תסור, מן-הדבר אשר יגידו לך--ימין ושמאל". זה אמנם נשמע כמידה נוקשית אשר רב העולם אולי אינו יכול לעמוד בה, אולם הרב שיינברגר שליט"א מלמד, שדוקא ע"י היושר של מידת הדין ניתן לעורר את הרחמים בעולם.

כתוב, "צִדְקַת צְדָק, תְּרַדְּף". יש שתי מידות צדק, מידה אחת מצד המשפיע ומידה שניה מצד המקבל. בספירות המשפיע והמקבל זה יסוד ומלכות. כאשר יודעים להכניס את שם י"ה, את האור הגדול של הבורא, בצדק בצורה נכונה, אז המציאות משתנה. בצדק הראשון נוספת האות י' ונהיה צדיק, ובשני נוספת האות ה' ונעשה צדקה. כאשר יש משפט צדק בעולם, בדרכה של התורה, על פי האור העליון, אז העולם מתנהל בצדקה. הצדק מצד המשפיע, נהיה צדיק יסוד עולם והמלכות נהיית בעלת הצדקה ומנהלת את העולם בצדקה. אז העולם כולו מתנהל ברחמים גדולים, יש זרימה נכונה של שפע מהעליונים לתחתונים.

המקור לסבל בעולם

אחת התפילות שאנחנו מתפללים שלוש פעמים ביום היא, 'השיבה שופטנו כבראשונה ויועצנו כבתחילה, הסר ממנו יגון ואנחה'. כל היגון והאנחה, כל הקליפות, כל הסבל בעולם, זה כשאינן שופטי צדק. כשהאדם ששופט אינו בעל מידות, אינו אדם נקי, אז המשפט יוצא מעוות. ברגע שזה כבר לא חוקיות התורה, זה כבר אינו משפט צדק ואז יש הסתלקות האורות וכמות הייסורים עולה.

אומר הרב שיינברגר שליט"א, יש לנו את ה'שולחן ערוך', את התורה שבכתב, תורה שבעל פה, דנו שם על כל העניינים והגיעו למסקנה לגבי כמעט כל סכסוך אפשרי. כתוב בהלכה כמעט על כל דבר, מה מידת הדין, מה לעשות. אם אחוזים בתורה באמת, אפשר להגיע לצדק ולחברה המונהגת ברחמים.

קו המשפט

הרב שיינברגר שליט"א מסביר, העולם מתקיים על קו המשפט, ספירת התפארת, מידת האיזון. כל הבריאה מורכבת מניגודים. ישנה שחיקה מתמדת של הכוחות המנוגדים זה לזה, כמו אש ומים, חם וקר, לחות ויובש. כל אחד שוחק את השני, כל אחד נגד השני וצריך איזה דבר ממוצע שיעשה שזה יהיה כל אחד בעד השני. כתוב, "אֶעֱשֶׂה-לוֹ עֵזֶר, כְּנִגְדּוֹ" (בראשית ב' י"ח), העזר הוא גם כן כנגדו. כאשר האדם משכיל ויודע איך להתנהג, ה'כנגדו' נעשה לו לעזר. זה פלא גדול. כאשר מופיע הדבר הממוצע, הוא מכוון את הדברים, שם כל דבר במשבצת הנכונה, במידה הנכונה. כשלוקחים אש ומים ושמים את המים בסיר על האש, הסיר הוא הממוצע ואפשר לבשל את כל המאכלים הכי טובים.

כשאדם מבין שבחיי הנישואים יש שלושה שותפים והוא דואג לשתף את הקב"ה בכל מה שקורה בבית, אז מתגלה בבית הכח הממוצע שמאזן ומחבר בין הניגודים, ואין ניגודים גדולים יותר מאיש ואישה. יוצא שרק בגילוי הכח הזה בבית ניתן להפסיק את השחיקה ולהגיע לשלום בית אמיתי, לאיזון הטוב שנקרא קו המשפט. לכן המשפט הוא היסוד של הקיום של כל דבר בעולם. אם אין משפט שום דבר לא מסתדר. בנינו של עולם זה שאין שום דבר לבטלה, אין שום 'כנגדו' מיותר. מה שצריך כדי שתהיה תועלת מכל דבר זה שיבוץ של הדברים במקום הנכון, בזמן הנכון. אז הכל פועל לתועלת ושום דבר לא מזיק. המזיקים

פרשת שופטים

הכי גדולים הופכים להיות מועילים. "בְּרָצוֹת ה', דְּרָכֵי-אִישׁ; גַּם-אֲיִבּוֹ, יִשְׁלַם אֹתוֹ" (משלי ט"ז ד'). אם האדם רוצה לחיות חיים שלמים, יבחר בדרך המשפט האמיתי. אם יש לו בעיה, ילך לבית דין צדק, ישמע למשפט התורה, לדיינים צדיקים, ישרים, בעלי מידות טובות, לא משוחדים, אז יזכה למשפט שיסדר את כל המציאות שלו באמת. כל המזיקים ימצאו את מקומם וכל ה'כנגדו' יהפכו לו לעזר.

אמונה ותשובה

הפרשה תמיד נקראת בתחילת חודש אלול, חודש התשובה, חודש של בדיק בית אישי, מה מניע אותי? מה מנהיג אותי בחיים? אנחנו מדברים על הנהגה פנימית ויש שני דברים שנמצאים ומעסיקים את האדם באופן תמידי ועוזרים לו להגיע להנהגה של סדר אמיתי בחייו. אחד זה אמונה - לכל יהודי יש אמונה. אומר הרב שיינברגר שליט"א, אפילו שהוא נשבע כל יום בספר תורה שאין לו אמונה, יש לו את האמונה הזאת. עובדה שמי שנמצא בצרה, צועק 'שמע ישראל'. האמונה הושרשה בנו עוד במעמד הר סיני, כשראו את הקולות, את הלפידים, את גילוי השכינה. כמובן שיש גם מסורת וזכות של האבות. הדבר השני זה ענין של תשובה. אומר ה'מגיד ממזריטש', אדם חוזר בתשובה בשעת העבירה. כבר בשעת העבירה הוא לא מרגיש טוב, זה מפריע לו ואז כבר יש לו הרהורי תשובה. התוצאות של זה מופיעות אצל כל אחד בזמן שלו, לפי הקצב שלו. אבל בינתיים כל אחד כבר עוסק בתשובה כל הזמן. יוצא שאנחנו עסוקים באמונה ותשובה באופן תמידי. אבל, למה עדין לו הגענו לתשובה שלמה? כי עוד לא הגענו לסדר. צריך לעשות סדר בעניינים, בדברים שאנו עוסקים בהם. אנחנו מאמינים, אבל אנחנו עושים פעולות שהם כנגד האמונה. צריך לזרום עם הסדר של האמונה. האמונה היא כמו שדה - "שָׂכַן-אֶרֶץ, וְרָעָה אֲמוֹנָה" (תהילים ל"ג). אדם רועה בתוך שדה של אמונה וצריך לעשות סדר, מתי חרישה, השקיה, יישור השטח וקצירה. אנחנו צריכים ללמוד את הסדר של הנהגה נכונה. העולם שלנו מלא בבלבולים של דעות שונות. צריך לעבד את האדמה מחדש ולתת לתשובה אמיתית לצמוח מזה.

כיוון התנועה בדרך

הרב שיינברגר שליט"א אומר, השינוי הגדול של בעל תשובה הוא שינוי בכיוון התנועה. אם הנהגה הפנימית שלו היתה עד עכשיו בכיוון מסוים, הוא צריך רק לעשות תנועה הפוכה. האדם עושה עם אותם כוחות גם את העבירות וגם את המצוות. צריך רק לראות באיזה כיוון הכוחות מופעלים, ואין בענין הזה משהו באמצע, ממוצע, בינוני, הכל תלוי בכיוון. או שאני בכיוון שאני עובד את השם ואז זה בצורה מוחלטת, או שאני בכיוון שאני עובד עבודה זרה. אומר הרב שיינברגר שליט"א, אדם קובע לעצמו את הדרך ומאותו רגע שהוא כבר פונה אל הכיוון הזה, הוא כבר הגיע לסוף הדרך. אם אדם החליט שהוא רוצה להיות צדיק גמור, הוא כבר בדרך והוא יהיה צדיק גמור. לכן גם כל הברור שמופיע בפרשה על מי הם היוצאים למלחמה. כי אופי היציאה קובע את תוצאות הקרב.

גם כתוב בפרשה, "לא-תטע לך אֶשְׁכָּה, כָּל-עֵץ; אֲצֵל, מִזְבַּח ה' אֶלְקֵיךָ-- אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה-לָךְ". מה כל כך פסול בעץ אשרה? עובדי עבודה זרה היו נוטעים אותו במקום העבודה הזרה שלהם. אבל זה בסה"כ עץ. אלא, שיש בעץ הזה סימן וזיכרון לעבודה זרה. האדם רק רואה אותו ונזכר שיש אפשרות לעבודה זרה. נגד הסימנים האלה התורה מזהירה אותנו. שנוציא מהדרך שבה בחרנו ללכת את כל הסימנים שמזכירים לנו שאולי היתה אפשרות אחרת, על מנת שהדרך תהיה נקייה ושום דבר לא יטשטש את היעד שמוצב לנגד עינינו.

שמירה על השערים

חלק ניכר מעבודת התשובה הוא שמירה על החושים שלנו. בספר הליקוטים לאריז"ל, פרשת שופטים, נשאלת השאלה, מדוע כתוב "שִׁפְטִים וְשִׁטְרִים, תִּתֵּן-לָךְ בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ"? למה לא נאמר, שופטים ושוטרים תתנו לכם בכל שעריכם, בלשון רבים? ר' חיים ויטאל זצ"ל אומר שיש כאן רמז גדול לעבודת האדם. הוא אומר, "לכל אחד ואחד מישראל, יש לו כמה שערים, ואלו הם: שער הראות העיניים, שער השמע הוא

פרשת שופטים

האוזניים, שער הדיבור הוא הפה, שער הריח הוא האף, שער המישוש הם הידים והרגלים". לכן נאמר, "תִּתֶּן-לְךָ", בלשון יחיד, מפני שמדובר על כל אדם. כל אחד מאתנו צריך לשים לו שופטים ושוטרים בכל השערים הנ"ל. ישנם ז' שערים בגולגולת, שתי עיניים, שתי אוזניים, שני נקבים באף ופה. אנו מצווים לשמור על השערים האלה לטהר ולקדש אותם, לעשות באברים שימוש רוחני נכון. למשל, לכל מבט שאני מביט צריכה להתלוות השאלה, האם זה מוביל אל הטוב או להפך. מעבר לשוטר שעומד שם וצריך לפקד לאן המבט ילך, צריך להיות גם שופט שידון היטב בסוגיה ויפסוק האם זה מבט של מצוה או מבט של עבירה.

הביטור נמשך בכל השערים. יש שמיעה של עבירה, הבלי העולם הזה, לשון הרע ורכילות, ויש שמיעה של מצוה, שעורי תורה וכו'. יש הרחה של מצוה, כמו הבשמים בהבדלה ויש הרחה של עבירה, כמו בשמים של נשים שאינן מותרות. כתוב בספר החרדים שהמצוה 'לא תנאף' היא נוטריקון 'לא תהנה אף', גם בחוטם, כאמור, צריך זהירות. כמובן שיש גם את הפה, יש אכילה של איסור ואכילה של היתר ויש דיבור שמזיק ודיבור שמברך ומתברך.

עלינו להיות ערניים ולזכור כי, "לִפְתַּח חֲטָאת רֵיַךְ" (בראשית ד' ז'). כבר בבואנו לעולם, בפתח היציאה מהרחם, מצטרף אלינו היצר הרע, אותו רצון עצמי שעובד בשקידה שנשאר מנותקים מהאור של הבורא. חז"ל אמרו, שבכל פתח רובץ היצר הרע ומנסה להכשיל את האדם לבל יגיע אל ייעודו, אל הדביקות בבורא. לכן עלינו להציב שופטים ושוטרים בכל הפתחים כדי שיורחק אותו כח של פירוד ונגיע למצב של הכתוב בפרשה, "תִּמְיִם תִּתְּנֶיהָ, עִם ה' אֱלֹהֶיךָ", תמים מלשון שלם, שנזכה ליצור מבנה שלם עם שערים שמורים, כלי שלם לאור.

מסיים הרבי חיים ויטל ואומר, "לזה אמר שערך בלשון יחיד, לרמוז על האמור. וכשהוא גודר שעריך מן החטא, אז נאמר "פְּתָחוּ, שְׁעָרֵי; וַיָּבֹא גוֹי-צְדִיק" (ישעיהו כ"ו ב'), מידה כנגד מידה, וגם זוכה ל"ש עולמות של כל צדיק וצדיק, שיפתחו לו שעריהם, כי לכל עולם יש שער".

שערים בזמן

דיברנו על שערי הגוף, אבל אומר ה"נתיבות שלום", "שכל מהות האדם מורכבת משערים, וכל חיי האדם תלויים בשערים" (נ"ש על התורה). כתוב על יעקב אבינו שהגיע אל הר המוריה, מקום בית המקדש, ואמר, "אֵין זָה, כִּי אִם-בֵּית אֱלֹהִים, זֶה, שְׁעַר הַשָּׁמַיִם" (בראשית כ"ח י"ז). מקום בית המקדש הוא נקודת החיבור של העולם הזה עם העולמות העליונים, מקום ירידת השפע לעולמנו. שער השמים, זה הפתח שדרכו אפשר להתחבר לשפע הבא מהעליונים. כל העבודה שלנו היא לשמור על השערים וליצור את החיבור הנכון דרכם.

גם לכל זמן יש שער. יש שער של היום והוא בעת היקיצה ויש שער של החודש בכל ערב ראש חודש. התודעה שלנו באותם רגעים קובעת את המשך דרכנו. אנו נמצאים בתחילתו של חודש אלול. חסידים אמרו שהשנה בעצם מתחילה מאלול, מפני שאלול הוא השער לשנה החדשה. חודש התשובה, חודש של התבוננות, איזו עבודה עשינו ואיזו עבודה עוד יש לפנינו. בדיקה אישית מדוקדקת של מצב השערים שלנו. האם השערים שלי מקודשים לעבודת הבורא? ניתן עכשיו, בכח של אלול, ר"ת, "אֲנִי לְדוּדֵי וְדוּדֵי לִי" (שיה"ש ו' ג'), לחזק את השמירה שלנו ולהעלות את השימוש בכל השערים אל 'דודי', לחזק את הקרבה שלנו אל בורא עולם. אז נזכה לקיים את הכתוב בפרשה, "וַיִּבְעַרְתָּ הָרָע, מִקִּרְבְּךָ", לבער את ה'רצון עצמי' מקרבנו. אז נזכה ל"דוּדֵי לִי", נזכה לחיבור אמיתי וגילוי שכינתו של הקב"ה בעולם כולו.

פרשת שופטים